

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:44
sssjournal.com

pp.4914-4923
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 02/06/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 23/09/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 23.09.2019

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRENCİYİ TANIMA YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF PROSPECTIVE TEACHERS' EFFICACY IN STUDENT RECOGNITION

Doç. Dr. İbrahim YERLİKAYA

Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adıyaman/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1639>

Reference : Yerlikaya, İ. (2019). "Öğretmen Adaylarının Öğrenciyi Tanıma Yeterliklerinin Belirlenmesi", International Social Sciences Studies Journal, 5(44): 4914-4923.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, eğitim fakültelerinin son sınıfında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının "Öğrenciyi Tanıma Yeterlikleri"nin cinsiyet, not ortalaması ve okudukları programa göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir. Araştırma, Adıyaman Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, okul öncesi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, matematik öğretmenliği programlarının son sınıfında öğrenim görmekte olan 245'i erkek ve 266'sı kadın olmak üzere toplam 511 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, veri toplama aracı olarak Tanhan (2012) tarafından geliştirilen "Öğrenciyi Tanıma Yeterlikleri Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler t- testi ve Anova teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar, öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Ancak, öğretmen adaylarının not ortalamaları ve okudukları programa göre öğrenciyi tanıma yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: öğretmen adayları, öğrenciyi tanıma yeterlikleri, program türü, cinsiyet, not ortalaması.

ABSTRACT

The present research aims to investigate whether teacher candidates' efficacy in student recognition varies according to their genders, academic achievements and the program/department they have been attending. The sample of the research consists of a total of 511 teacher candidates, 245 male and 266 female, attending the last classes of Guidance and Psychological Counsellorship, Preschool training, class teaching, science teaching, mathematics teaching and social science teaching departments of faculties of education. "Student Recognition Efficacy Scale" developed by Tanhan (2002) was used as data collecting instrument. The data was analyzed using t-test and anova technics. Findings showed that student recognition efficacy of the teacher candidates was not significantly different according to their genders. However, there were significant differences between prospective teachers' efficacy about student recognition based on their grade point averages and departments.

Key Words: prospective teachers, efficacy of student recognition, department, gender, grade point averages.

1. GİRİŞ

Çağdaş eğitim, öğrencinin bir bütün olarak gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır. Okullar da bu amaçla kasıtlı olarak oluşturulan kurumlardır. Okulların bu işlevini yerine getirmesinde; uygulanan öğretim programının niteliği, eğitim ortamının sahip olduğu fiziksel koşullar gibi önemli değişkenlerin yanında öğretmenin sahip olduğu niteliklerin rolü giderek artan bir önem kazanmaktadır. Öğretmenin sahip olması gereken önemli niteliklerden birisi de kuşkusuz öğrenciyi tanıma yeterliğidir. Öğretmen, öğrencinin fiziksel, sosyal, bilişsel, dil, duygusal ve kültürel gelişimine ait düzeyini, öğrenme biçimlerini, güçlü ve zayıf yönlerini, ilgi ve gereksinimlerini bilmelidir (MEB, 2006). Çünkü her öğrencinin kendine özgü gelişim düzeyi, gereksinimleri, sorunları, güçlü ve zayıf yönleri vardır (Kaya, 2007; Yeşilyaprak, 2013). Bu nedenle öğretmen, öğrenme ve öğretme ortamını düzenlerken öğrencilerin psikolojik, sosyal ve kültürel özelliklerini dikkate almak zorundadır (Eacute ve Esteve, 2000).

Öğrenciyi tanıma hizmetleri, bir okuldaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin de temel koşullarından birisidir (Kaya, 2007). Dolayısıyla okuldaki diğer psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin (Psikolojik danışma, izleme ve yerleştirme, oryantasyon, veli ilişkileri, sevk, araştırma ve değerlendirme, program hazırlama) de etkililiği bireyi tanıma çalışmalarına bağlıdır. Öğrencinin kişisel özelliklerine uygun seçim ve tercihler belirlemesi, eğitsel ve mesleki planlar yapması ancak kendini gerçekçi ve yeterli düzeyde tanınması ile mümkündür. Bu nedenle de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde bireyi tanıma çalışmalarının amacı öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardım etmektir (Yeşilyaprak, 2013).

Hem Türkiye’de hem de yurtdışında öğretmenlerde ne tür yeterliklerin bulunması gerektiğine ilişkin pek çok araştırma yapılmıştır (Demirel, 1999; Küçükahmet, 1999; Lunenberg, 2001; Sönmez, 2003; Sünbül, 2001). Bu araştırmalarda öğretmenlik mesleği alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi olmak üzere üç temel yeterlik alanına sahip bir meslek olarak tanımlanmaktadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda da öğretmenlik mesleğinin özel bir ihtisas mesleği olduğu ve öğretmenlik mesleğine hazırlığın; genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyondan oluştuğu belirtilmekte olup bu alanlara ilişkin niteliklerin Milli Eğitim Bakanlığı’nca saptanacağı hükme bağlanmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973). Bunun üzerine Milli Eğitim Bakanlığı’nca oluşturulan ulusal çalışma grubu tarafından öğretmenlik mesleğinin genel ve özel alan yeterlikleri belirlenmiştir. Komisyon tarafından hazırlanan öğretmen genel yeterlik alanları şunlardır.

1. Kişisel ve mesleki değerler,
2. Öğrenciyi tanıma,
3. Öğretme ve öğrenme süreci,
4. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme,
5. Okul, aile ve toplum ilişkileri,
6. Program ve içerik bilgisi (MEB, 2006).

Görüldüğü gibi öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliği, belirlenen altı yeterlik alanlarından birisini oluşturmaktadır. Öğretmenin branşı hangi alan olursa olsun, etkili bir öğrenme ortamı yaratmak, geçerli öğrenme yaşantıları oluşturmak için öğretmenin;

1. *Ünite etkinliklerini planlamak, ders etkinliklerini düzenlemek, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun yöntem ve teknikleri seçmek ve en uygun değerlendirme tekniklerini kullanabilmek,*
2. *Her öğrencinin bireysel farklılıklarına göre ve gizil güçlerine uygun olarak en üst düzeyde gelişimlerine yardım edebilmek,*
3. *Öğrencinin sağlıklı bir kişilik geliştirmesi, kendini gerçekleştirebilmesi, çevresine olumlu ve dinamik bir uyum sağlayabilmesini sağlayabilmek,*
4. *Öğrencilerin gerçekçi bir benlik kavramı geliştirmelerine ve kendi problemlerini çözebilme gücü kazanabilmelerine yardım edebilmek,*
5. *Öğrencilerin ilgileri, güdüleri, ve yetenekleri doğrultusunda eğitsel ve mesleki kararlar alabilmelerini sağlamada,*
6. *Öğrencileri belli bir mesleğe hazırlamak ve bu meslekle ilgili davranışlar kazandırmada,*
7. *Sınıf-İçi ilişkileri düzenlemek ve geliştirmek için öğrencileri tanıması gerekir (Yeşilyaprak, 2013 s.268).*

Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2001), sınıf rehber öğretmenlerine; sınıfının rehberlik programını hazırlama, öğrencilerin gelişim dosyalarını tutma, öğrenciler hakkında bilgi toplama, öğrencileri ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda yöneltme ile ilgili görevler vermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin hem öğretim faaliyetlerini hem de sınıf ya da şube rehber öğretmenliği görevlerini yerine getirmede bu yeterlik alanının önemi yadsınmaz.

Öğretmen adaylarının nasıl seçileceği, nasıl yetiştirileceği ve öğretmenlerin hangi niteliklere sahip olması gerektiği konusu tarihsel süreç içerisinde hemen hemen bütün toplumlarda tartışıla gelen ve güncelliğini yitirmeyen önemli konulardan birisidir. Türkiye’de de özellikle cumhuriyetin kurulmasında sonra öğretmen yetiştirmeye özel bir önem verildiği söylenebilir. Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk 19 Ekim 1925’te İzmir İlköğretmen Okulu’nda yaptığı konuşmada “milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir” (Tekışık, 2003) diyerek, öğretmenlerin ülke kalkınmasındaki rolüne işaret etmiştir.

Öğretmen yetiştirme programları öğretmenlerin öz yeterliklerinin kazanılmasında önemli bir role sahiptir (Pendergast, Garvis ve Keogh, 2011). 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı yasa ile her derece ve kademedeki öğretmen yetiştirme sorumluluğu Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) devredilmiştir. Buna istinaden YÖK, 1998-1999 eğitim öğretim yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin bir çalışma başlatmış ve yeni programlar uygulamaya başlamıştır. Sekiz yıllık bir uygulamadan sonra bu programlar 2006-2007 eğitim öğretim yılında yeniden revize edilmiştir. Ancak araştırmalar hala öğretmen adaylarının ihtiyaçları olan mesleki eğitimi tam olarak alamadan okuldan mezun olduklarını göstermektedir (Seferoğlu, 2004). Dilaver (1994)'e göre, de Türkiye'de öğretmenlerin %78.66'sı hizmet öncesindeki meslek derslerini yetersiz bulmaktadır.

Alanla ilgili araştırmalar, nitelikli öğrenci yetiştirilmesi ile öğretmen yeterlikleri arasındaki ilişkiye işaret etmektedir (Damar, 1996; Gözütok, 1995; Gürkan, 1993). Şişman'a (2007) göre eğitimin niteliği büyük ölçüde öğretmenlerin kalitesi ile doğru orantılıdır. Bandura da (1977), öğretmenlerin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme ve motivasyonları üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden de eğitim sistemi içerisinde görev alacak öğretmenlerin hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimde iyi yetiştirilmeleri eğitim kalitesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Yurt dışında aday öğretmenlerin nitelikleri ilgili yapılan araştırmalarda, aday öğretmenlerin gerekli bilgi ve beceriyi edinmede yeterli olmadıklarını ortaya koymaktadır (Grathch, 1998; Sayer, 1993; Wong ve Tsu, 2007). Türkiye'de yapılan çalışmalarda da benzer bir durum söz konusudur (Öztürk, 2008; Karacaoğlu, 2008; Seferoğlu, 2004; Şeker ve diğ., 2005; Toker Gökçe, 2013; Toker Gökçe, 2010;). Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin bilinmesi, öğretmen yetiştirme programlarının içeriğinin değerlendirilmesi açısından önemli olduğu kadar, öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi açısından da önemli görülmektedir.

Özellikle konu ile ilgili çalışmalara bakıldığında daha çok görev yapan öğretmenlerin yeterliklerinin araştırıldığı görülmektedir (Dağlı, 1998; Damar, 1996; Caprara, Barbaranelli, Steca ve Malone, 2006; Çermik, 2003; Evers, Brouwers ve Tomic, 2002; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007; Kuzey, 2002; Seferoğlu, 2004; Skaalvik ve Skaalvik, 2010; Tschannen-Moran, ve Hoy, 2001; Yalın, 2001). Öğretmen adaylarının yeterliklerine ilişkin yapılan çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu çalışmaların bazıları arasında öğrenme-öğretme süreci ile gelişimi izleme ve değerlendirme (Taşgın ve Sönmez, 2013), mesleki öz-yeterlik (Akgün, 2013; Atasoy, 2010; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007; Şeker ve Deniz, 2005;), öğretme ve öğrenmeye ilişkin yeterlikler (Oh, 2011; Toker Gökçe, 2013), öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ve mesleki yeterlik inançları (Arastaman, 2013; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Sandıkçı, 2011; Şenol, 2012), öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyi (Özer ve Gelen, 2008), öğretmen adaylarının yeterliklerinin artırılması (Charalambous ve Philippou, 2003) ve öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirmeye yönelik algıları (Pektaş, 2010) araştırılmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin araştırıldığı bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Oysa eğitimle kazandırılmak istenen davranışların kazanılmasında, hem öğretme-öğrenme etkinliklerinde hem de öğretmenlerin etkili rehberlik hizmeti sunmalarında öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliklerine sahip olmaları oldukça önemlidir.

Bu nedenle, bu araştırmanın amacı eğitim fakültesi son sınıfında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyet, not ortalaması ve buldukları programa göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlikleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlikleri not ortalamalarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlikleri okudukları program türüne göre farklılaşmakta mıdır?

2.YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

2.1.Araştırmanın Modeli

Farklı üniversitelerdeki eğitim fakültelerinin çeşitli programlarının son sınıfında öğrenim gören öğretmen adaylarının "Öğrenciyi Tanıma Yeterlikleri"nin cinsiyet, not ortalaması ve program türüne göre farklılık gösterip göstermediğini inceleyen bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

2.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2013–2014 akademik yılı bahar yarıyılında Adıyaman Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinde farklı programların 4. Sınıflarında öğrenim görmekte olan 511 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıları demografik özellikleri aşağıda verilmiştir:

Bu kapsamda Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya, matematik öğretmenliği programından 80 (%15.7), fen bilgisi öğretmenliği programından 85 (%16.6), okul öncesi öğretmenliği programından 77 (%15.1), Türkçe öğretmenliği programından 64 (%12.5), sosyal bilgiler öğretmenliği programından 58 (%11.4), psikolojik danışmanlık ve rehberlik programından 61 (11.9) ve sınıf öğretmenliği programından 86 (%16.8) olmak üzere toplam 511 öğretmen adayı seçilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların öğrenim gördükleri programa göre dağılımı

	Frekans	Yüzdeler
Matematik	80	15.7
Fen bilgisi	85	16.6
Okul öncesi	77	15.1
Türkçe	64	12.5
Sosyal bilgiler	58	11.4
PDR	61	11.9
Sınıf	86	16.8
Toplam	511	100.0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

	Frekans	Yüzdeler
Kadın	245	47.9
Erkek	266	52.1
Toplam	511	100.0

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 245’i (%47.9) erkek, 266’sı (%52.1) ise kadındır.

Ayrıca Tablo 3’ te bölümlere göre erkek ve kadın öğretmen adaylarının dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyetinin öğrenim gördükleri programa göre dağılımı

		Bölüm							Toplam
		Matematik	Fen Bilgisi	Okul Öncesi	Türkçe	Sosyal Bilgiler	Pdr	Sınıf	
Cinsiyet	Erkek	41	34	14	29	36	38	53	245
		16,7%	13,9%	5,7%	11,8%	14,7%	15,5%	21,6%	100,0%
	Kadın	39	51	63	35	22	23	33	266
		14,7%	19,2%	23,7%	13,2%	8,3%	8,6%	12,4%	100,0%

Öğretmen adaylarının yaşa göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların yaşa göre dağılımı

	Frekans	Yüzdeler
21-23	342	66.9
23-26	154	30.1
27 ve üstü	15	2.9

Öğretmen adaylarının yaşları incelendiğinde 342’sinin (%66.9) 21-23, 154’ünün (%30.1) 23-26 yaş aralığında olduğu ve 15’inin (%2.9) 27 yaş ve üstü oldukları görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların not ortalamalarına göre dağılımı

	Frekans	Yüzdeler
50-59	15	2.9
60-64	50	9.8
65-79	303	59.3
80-100	143	28.0
Toplam	511	100.0

Öğretmen adaylarının genel akademik ortalamalarına göre sınıflandırılması, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği esas alınarak yapılmıştır. Tablo 5’ e göre 50-59 aralığında 15 aday (%2.9), 60-64 aralığında 50 aday (%9.8), 65-79 aralığında 303 aday (% 59.3) ve 80-100 aralığında da 143 aday

(%28.0) yer almaktadır. Görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısından fazlasını not ortalaması 56-79 aralığında bulunanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları yansız-random yöntemiyle seçilmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada Tanhan (2012) tarafından geliştirilen “Öğrenciyi Tanıma Yeterliği Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek dört faktörlüdür, birinci faktör “Öğrencilerin gelişim özelliklerini tanıma”; ikinci faktör “Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alma”; üçüncü faktör “Öğrenciye değer verme” ve dördüncü faktör ise “Öğrenciye rehberlik etmek” biçiminde isimlendirilmiştir. Birinci faktör 1-10 arası maddelerden, ikinci faktör 11-19 maddelerden, üçüncü faktör 20-24 maddelerden, dördüncü faktör 25-28 maddelerden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “bana hiç uygun değil”, “bana biraz uygun”, “bana orta düzeyde uygun”, “bana çok uygun”, “bana tamamen uygun” biçiminde beşli Likert derecelendirmeye uygun, olumlu madde formunda ifade edilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri aşağıda özetlenmiştir.

Ölçekte yer alan birinci faktör ölçek varyansının %35,906’sını, ikinci faktör %8,366’sını; üçüncü faktör %6,862’sini ve dördüncü faktör ise %5,842’sini açıklamaktadır. Dört faktörün birlikte açıkladıkları varyans %56,976 olarak belirlenmiştir.

Elde edilen modelin uygunluğu, RMSEA, CFI, GFI, AGFI ve RMR uyum ölçütleri ile test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, modelin uygunluğuna ilişkin hesaplanan uyum değerleri RMSEA için 0,000; CFI için 1,00; GFI için 0,69, RMR için 0,073 ve AGFI için ise 0,64 olarak bulunmuştur (Tanhan, 2012).

2.4. Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi, not ortalaması ve program türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ise ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmada tüm çözümlenmeler SPSS 17 paket programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen bulgular önce cinsiyet, ardından not ortalaması ve program türü değişkenlerine göre sunulmuştur. Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bulgular:

Tablo 6. Öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyete göre bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	245	109.00	17.48	509	-1.715	.087
Erkek	266	111.56	16.25			

Tablo 6’ya bakıldığında anlamlılık sütunundaki değer 0,87 olduğu görülmektedir. Bu değer 0,05’den büyük olduğu için kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğrenci tanıma yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinde cinsiyetin anlamlı bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının yeterlikleri ile ilgili hem yurtdışında hem de Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında, araştırmaların hemen hepsinde cinsiyetin bir değişken olarak alındığı görülmektedir. Bu araştırmaların bazılarında öğretmen adaylarının yeterlikleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterirken, bazılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Örneğin, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmen yeterliklerini araştıran Şeker, Deniz ve Görgen (2005), kız öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre kendilerini daha çok yeterli gördüklerini belirtmektedirler. Çapri ve Çelikkaleli’ye (2008), göre öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarını ve mesleki yeterlik inançlarını cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelemişlerdir. Araştırmada kız öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve inanç puanları erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek bulunmuştur. Atasoy (2010), ise öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarını incelediği araştırmasında kız öğretmen adaylarının “öğrencinin katılımını sağlama” öz-yeterlik algılarının erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu saptamıştır. Demirtaş, Cömert ve Özer (2011) yaptıkları çalışmada, erkek öğretmen adaylarının kendilerini kız öğretmen adaylarına göre daha yeterli gördüklerini belirlemişlerdir.

Araştırmamın bu bulgusu bu araştırma bulguları ile tutarlılık göstermezken, aday öğretmenlerin yeterlik sorunlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koyan. Kahyaoğlu ve Yangın (2007) ve Toker Gökçe (2013)'nin araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Öğretmen adaylarının Öğrenci Tanıma Yeterliklerinin not ortalamalarına göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.

Tablo 7. Öğrenciyi tanıma yeterliklerinin not ortalamasına göre Anova sonuçları (Betimsel istatistikler)

Not ortalaması	N	\bar{x}	SS
50-59	15	100.73	17.22
60-64	50	102.58	16.84
65-79	303	108.99	16.90
80-100	143	116.90	14.52

Anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	11118.204	3	3706.068	13.991	.000	D-A, D-B, D-C,
Gruplarıçi	134301.902	507	264.895			
Toplam	145420.106	510				

A=50-59, B=60-64, C=65-79, D=80-100

Anova sonuçları tablosunun Anlamlılık sütunundaki değer, .000 olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının not ortalamaları ile öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Hangi not ortalamaları arasında fark olduğunu görmek için post hoc sonuçları incelendiğinde; 80-100 aralığında not ortalamasına sahip öğretmen adayları ile 50-59, 60-64 ve 65-79 aralıklarında not ortalamalarına sahip öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. 80-100 aralığında not ortalamasına sahip öğretmenlerin ortalamaları 116,90 iken 50-59 aralığında not ortalamasına sahip öğretmen adaylarının ortalamaları 100,73, 60-64 aralığında not ortalamasına sahip öğretmen adaylarının ortalamaları 102,58, ve 65-79 aralığında not ortalamasına sahip öğretmen adaylarının ortalamaları 108,99 olduğu bulunmuştur. Yani 80-100 aralığında not ortalamasına sahip öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlikleri 50-59, 60-64, ve 65-79 aralıklarında not ortalamalarına sahip öğretmen adaylarının yeterliklerinden daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimdeki başarılarının öğrenciyi tanıma yeterliklerini kazanmada etkili olduğu ve öğretmen adaylarının akademik başarısı yükseldikçe öğrenciyi tanıma yeterliklerinin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının Öğrenci Tanıma Yeterliklerinin okudukları bölüme göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.

Tablo 7. Öğrenciyi tanıma yeterliklerinin okudukları bölüme göre Anova sonuçları (Betimsel istatistikler)

Program Türü	N	\bar{x}	SS
Matematik	80	109.90	14.54
Fen Bilgisi	85	105.35	18.62
Okul öncesi	77	112.42	12.95
Türkçe	64	109.35	16.98
Sosyal bilgiler	58	104.41	19.76
PDR	61	116.96	14.89
Sınıf	86	113.81	17.07

Anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	8280.876	6	1380.146	5.072	.000	B-F, B-G, E-F, E-G
Gruplarıçi	137139.230	504	272.102			
Toplam	145420.106	510				

A=Matematik, B=Fen bilgisi, C=Okul öncesi, D=Türkçe, E=Sosyal bilgiler, F=PDR, G=Sınıf

Anova sonuçları tablosunun anlamlılık sütunundaki değer, .000 olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının okudukları bölüm ile öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Hangi bölümler arasında fark olduğunu görmek için post hoc sonuçları incelendiğinde;

Fen bilgisi öğretmen adayları ile psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Yani psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri fen bilgisi öğretmen adaylarının yeterliklerinden daha yüksek bulunmuştur.

Fen bilgisi öğretmen adayları ile sınıf öğretmeni adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri fen bilgisi öğretmen adaylarının yeterliklerinden daha yüksek bulunmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerinden daha yüksek bulunmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınıf öğretmeni adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Yani sınıf öğretmeni adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerinden daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterliklerinin program türüne göre farklılaşmasına ilişkin bu bulgular şöyle yorumlanabilir:

- a) Psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri ortalamasının diğer programlara göre en yüksek çıkması ve psikolojik danışman adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri ile fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında bu program lehine anlamlı farklılık bulunması bu programda psikolojiye giriş, gelişim psikolojisi I, gelişim psikolojisi II, test dışı teknikler gibi derslerin yer alması ile açıklanabilir.
- b) Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri ile fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma yeterlilikleri arasında sınıf öğretmenliği programı lehine anlamlı farklılık bulunması, öğretmen adaylarının bu programlara yerleşmekte aldıkları Yükseköğretime Giriş Sınavı sonuçlarının bu adayların hizmet öncesi eğitimdeki öğrenciyi tanıma yeterliklerini kazanmalarında etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde bir ülkenin sahip olduğu en önemli kaynağın yetişmiş insan gücü olduğu tartışılmaz bir durum olarak kabul edilmektedir. Yetişmiş insan gücü ise ancak kaliteli bir eğitimle olanaklıdır. Okullardaki yönetim, öğretim ve öğrenci kişilik hizmetlerinin kalitesini etkileyen önemli değişkenlerden birisi de kuşkusuz bu hizmetleri sunan profesyonellerin öğrenciyi tanıma yeterlikleridir. Çağımızda en ekonomik yatırımın eğitime yapılan yatırımlar olduğu göz önüne alındığında gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerin eğitim yatırımına olan ihtiyaçları daha çok önem kazanmaktadır. Nitekim UNESCO'nun (United Educational and Cultural Organization, 2001) yaptığı bir saptamaya göre de özellikle ekonomik bakımdan güçlü olmayan ülkelerin nitelikli öğretmenlere daha fazla gereksinimi bulunmaktadır.

Bu nedenle bu araştırmada aday öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliklerinin cinsiyet, not ortalaması ve program türüne göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Aşağıda araştırma bulguları ışığında geliştirilen önerilere yer verilmiştir:

1. Bu araştırmada cinsiyet, aday öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliklerine sahip olmada anlamlı bir değişken olarak bulunmamasına karşın, bu değişkenin çeşitli yeterlik alanlarında anlamlı bir farklılığa yol açtığını bulgulayan araştırmalar da bulunmaktadır. Bu konuda hem aday öğretmenlerin hem de öğretmenlerin çeşitli yeterlik alanlarında cinsiyetin anlamlı bir değişken olup olmadığını ortaya koyan araştırmalara ihtiyaç vardır.
2. Aday öğretmenlerin not ortalaması öğrenciyi tanıma yeterliklerinde anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Bu nedenle öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimde daha başarılı olması için gerekli önlemler alınabilir. Örneğin, ders geçme notu barajının yükseltilmesi gibi.
3. Program türünün de aday öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliklerinde anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülmüştür. Bu bulgu ile ilgili olarak; a) Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programının dışındaki diğer programlara da psikolojiye giriş, bireyi tanıma teknikleri gibi dersler zorunlu ya da seçimsel olarak konulabilir. b) Eğitim fakültesinin özellikle düşük puanla öğrenci alan bölümleri daha cazip hale getirilerek daha başarılı öğrencilerin bu programları tercih etmeleri yönünde çalışmalar yapılabilir.

4. Öğrenciyi tanıma yeterliklerinin hizmet-içi eğitimde ne ölçüde kazanıldığına yönelik araştırmalara da ihtiyaç vardır. Bu yüzden aday öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterlikleri ile öğretmenlerin öğrenciyi tanıma yeterliklerinin karşılaştırıldığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, F. (2013). Öğretmen adaylarının web pedagojik içerik bilgileri ve öğretmen öz-yeterlik algıları ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 48-58.
- Arastamam, G. (2013). Eğitim ve fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 205-217.
- Atasoy, M. U. (2010). Lisans ve tezsiz yüksek lisans öğrenimi görmekte olan müzik öğretmeni adaylarının genel öğretmenlik öz-yeterlik algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P., ve Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of School Psychology*, 44, 473-490.
- Charalambous, C., & Philippou, G. (2003). Enhancing preservice teachers' efficacy beliefs in mathematics. Presented at the 3rd Conference of the European Society for Research in Mathematics education, Italy: Bellaria.
- Çapri, B., ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarını ve mesleki yeterlik inançlarını cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-55.
- Çermik, A. (2003). Sınıf öğretmenlerinin insan ilişkileri sorunları ve bu sorunların performans üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Dağlı, A. (1998). İlköğretim denetmenlerinin algularına göre ilköğretim öğretmenlerinin yeterlikleri. Eğitimde Yansımalar Konferansı'nda sunulmuştur. 27-28 Ekim, Ankara.
- Damar, M. (1996). İlkokuma yazma öğretiminde karşılaşılan güçlüklerle öğretmen nitelikleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: PEGEMA Yayıncılık.
- Demirtaş, H., Cömert, M., ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Education and Science*, 36(159), 96-111.
- Dilaver, H. H. (1994). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve istihdam şartları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Eacute, J. ve Esteve, M. (2000). "The transformation of the teachers' role at the end of twentieth century: New challenges for the future". *Educational Review*, 52 (2), 197-209.
- Evers, W. J. G., Brouwers, A. ve Tomic, W. (2002). Burnout and self-efficacy: A study on teachers' beliefs when implementing an innovative educational system in the Netherlands. *British Journal of educational Psychology*, 72, 227-243.
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Ankara: Ekin Yayıncılık.
- Gratch, A. (1998). Beginning teacher nad mentor relationship. *Journal of Teacher Education*, 49(3), 220-225.
- Gürkan, T. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 73,84.

- Karacaoğlu, C. (2008). *Öğretmenlerin yeterlik algıları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 70-97.
- Kaya, A. (Ed.). (2007). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Geliştirilmiş 5. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzey, M. (2002). *Sınıf öğretmenlerinin bazı sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (Ed. Küçükahmet, L.) İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Lunenberg, M. (2002). Designing a curriculum for teacher educators. *European Journal of Teacher Education*, 25(3), 264-277.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Öğretmen genel yeterlikleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2001). *Rehberlik ve psikolojik danışma yönetmeliği*. 17. 04. 2001 /24376 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). 24.06.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.
- Oh, S. (2011). Preservice teachers' sense of efficacy and its sources. *Psychology*, 2(3), 235-240.
- Özer, B. ve Gelen, i. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 39-55.
- Öztürk, M. (2008). *Induction into teaching: adaption challenges of novices teachers*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özpınar, M. (2008). *Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Pektaş, S. (2010). Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirmeye yönelik algılarınınincelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi:
- Pendergast, D., Garvis, S., & Keogh, J. (2011). Pre-service student-teacher self-efficacy beliefs: an insight into the making of teachers. *Australian Journal of TeacherEducation*, 36(12), 46-58.
- Sandıkçı, M. (2011). Beden eğitimi öğretmen adayları ile diğer öğretmen adaylarınınmesleğine ilişkin tutum ve öz yeterlik algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Sayer, J. (1993). *The Future Governence of Education*. Great Britain: Dotesios Ltd.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.
- Skaalvik, E. M., ve Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1059-1069.
- Sönmez, V. (2003). Eğitimin tarihsel temelleri. *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (Ed. Sönmez, V.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A. M. (2001). Bir meslek olarak öğretmenlik. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed. Demirel, Ö., Kaya, Z.) Ankara: PEGEMA Yayıncılık.
- Şeker, H., Deniz, S. ve Gorgen, İ. (2005). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarınınöğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42, 237-253.
- Şenol, F. B. (2012). Okul öncesi öğretmen adayları ile okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançlarının karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. 3. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Tanhan, Fuat. (2012). Öğrenciyi tanıma yeterlikleri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, Sayı 2, 503-509.
- Taşgın, A. ve Sönmez, S. (2013). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin sınıf öğretmeni ve sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Middle & Eastern African Journal of Educational Research*, 3, 80-90.
- Tekışık, H. H. (2003). *Bir öğretmen kuşağı. çağdaş eğitim sistemlerinde öğretmen yetiştirme ulusal sempozyumu*. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yay, (8), 22-24.
- Toker Gökçe, A. (2010). Alternately certified elementary school teachers in Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1064-1074.
- Toker Gökçe, A. (2013). Aday öğretmenlerin öğretme ve öğrenmeye yönelik yeterliklerine ilişkin yaşadıkları sorunlar. *Educational Sciences and Practice*, 12(23), 23-42.
- Tschannen-Moran, M., ve Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- UNESCO (2001). *Teachers for tomorrow's scholls*. Paris: UNESCO Publishing.
- Yalın, M. (2001). İlköğretim birinci kademe öğretmenlerinin problemleri ve çözüm önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *Eğitimde rehberlik hizmetleri, gelişimsel yaklaşım*. 21. Basım. Nobel Yayınları, Ankara.
- Wong, J. L. ve Tsu, A. B. (2007). How do teachers view the effect of school-based in service learning activities? A case study in China. *Journal of Education for Teaching*, 33(4), 457-470.